

יחידה 35. צאצאי אדם וחווה

(פרק ה, פסוקים א-ד)

א. הקדמה

אחרי שהתורה לימדה אותנו על משפחתו של קין ועל צאצאיו (בהמשך נראה שהם נכרתים במבול ולא המשיכה מהם האנושות), חוזרת התורה ללמד אותנו כיצד התפתחה האנושות מבנו השלישי של אדם וחווה, הלוא הוא שֵׁת.

לקראת מניין עשרה הדורות מאדם עד נח, פותחת התורה במעין הקדמה קצרה (פסוקים א'-ב'),

שבה חוזרת התורה ומגדירה את מהותו של כל המין האנושי:

ה' ברא את אדם בצלם א-לוהים, ה' ברא את האדם זכר ונקבה, ה' בירך אותם וה' קרא להם בשם **אדם**.

כך **כל המין האנושי** נולד גם כן בצלם א-לוהים, זכרים ונקבות, כולם מבורכים וכולם נקראים בשם הכולל - **אדם**.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א. **זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם** בניו וצאצאיו של אדם⁶

בְּיוֹם בָּרָא אֱלֹהִים בְּיוֹם שִׁבְרָא ה' אֶת אָדָם,

בְּדַמוֹת אֱלֹהִים⁷ עָשָׂה אֹתוֹ אותו ואת כל מין האדם (עם נשמה ושכל):

ב. **זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאם ה'** ברא במין האדם גם זכר וגם נקבה

וַיִּבְרָךְ אֹתָם את אדם וחווה ואת כל המין האנושי

וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמֵם אָדָם כך קרא ה' לכל המין האנושי (אדם)⁸ **בְּיוֹם הַבְּרָאָה** ביום היבראם ומאז והלאה:

ג. **וַיְחִי אָדָם** אדם הראשון **שְׁלֹשִׁים וּמֵאת שָׁנָה**

וַיּוֹלֶד בְּדַמוֹתוֹ כְּצִלְמוֹ⁹ של אדם (כשם שאדם הראשון נברא בצלם א-לוהים, כך גם בנו נולד בצלם א-לוהים)

וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שֵׁת:

ד. **וַיְהִי יָמֵי-אָדָם**

אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-שֵׁת

שְׁמֹנֶה מֵאת שָׁנָה

וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת עוד הרבה בנים ובנות (והתורה לא פירטה מי הם היו ומה שמותיהם):

6. "זה סיפור תולדות וקורות המין האנושי" (ספורנו).

7. כאמור בפרק א, כ"ז: "בצלמנו כדמותנו". בכיתה ניתן לחזור עם התלמידים לפסוק זה.

8. רמב"ן.

9. אצל שֵׁת, בניגוד לקין והבל, מפורש שהוא נולד בצלמו ובדמותו של אביו אדם, משום שרצה הכתוב להדגיש ששֵׁת (שהעולם הושתת ממנו) נברא כאדם, בתכלית שלמות היצירה, והיה כמו אדם בכוח וביופי (עפ"י הרמב"ן).

ג. מנגינת הכתוב

את מהותו המיוחדת של המין האנושי, של האדם, את יתרונו על פני שאר היצורים, קבע הקב"ה בבריאת העולם. האנושות התפתחה מבנו השלישי של אדם הראשון - שת.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת

- נבקש מהתלמידים לסמן את השמות אדם ושת.
- בצד שמאל: עץ משפחה של משפחת אדם וחווה.

נבקש מהתלמידים להשלים את השמות החסרים.

נבקש מהתלמידים לצבוע את הקווים של הבנים בכחול ואת הקווים של הבנות באדום ולהוסיף קווים נוספים (בנים ובנות נוספים).

יחידת הפסוקים הזאת קצרה מאוד.

אם הזמן מאפשר, רצוי להתחיל כבר את היחידה הבאה (שהיא ארוכה מאוד), גם אם נספיק רק חלק ממנה.

צאצאי אדם וחוה

פרק הפסוקים א-ד

יחידה 35

א. זה ספר תולדות אדם
ביום ברא א-להים אדם
בדמות א-להים עשה אותו:

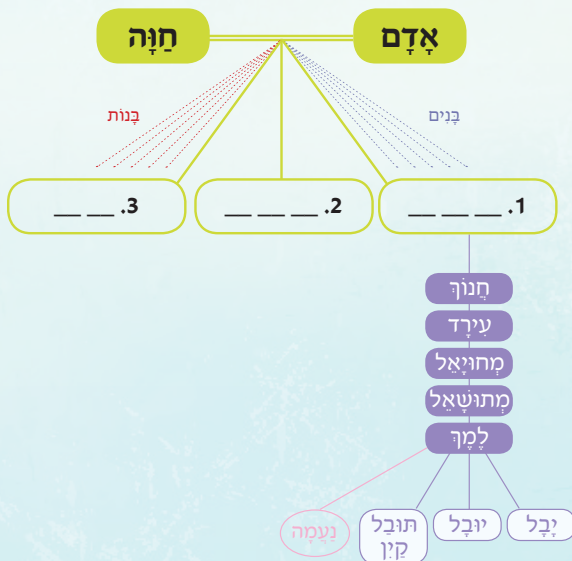
ב. זכר ונקבה בראם
ויברך אתם ויקרא את-שם אדם
ביום הבראם:

ג. ויחי אדם שלשים ומאת שנה
ויולד בְּדִמוּתוֹ כְּצִלְמוֹ
ויקרא את-שמו שת:

ד. ויהיו ימי-אדם
אחרי הולידו את-שת
שמנה מאת שנה
ויולד בנים ובנות:

צבעו את השמות אדם ושת.

השלימו את שמות הבנים של אדם וחוה.
הקווים המקווקוים מסמנים בנים ובנות.
א. עברו על הקווים בכחול ואדום.
ב. הוסיפו קווים נוספים (עוד בנים ובנות).

יחידה 36. עשרה דורות מאדם ועד נח

(פסוקים ה-לא)

א. הקדמה

התורה מפרטת את רשימת עשרת הדורות מאדם ועד נח, וכן את הגיל בו הם ילדו ואת שנות חייהם. בעזרת הרשימה הזאת (ובעזרת הרשימה הנוספת בפרשת נח), אנחנו יכולים לדעת את השתלשלות הדורות מאדם הראשון עד אלינו. כמו כן, אנחנו יכולים לחשב את שנות העולם מבריאת אדם הראשון עד היום. התורה גם מספרת לנו מעט על חלק מהדמויות.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

- ה. וַיְהִי כָּל-יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר-חָיָה תִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה¹⁰ וַיָּמָת (כפי שנגזר עליו אחרי שאכל מעץ הדעת טוב ורע):
- ו. וַיְחִי-שֵׁת חֲמִשָּׁה שָׁנִים¹¹ וּמָאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-אֵנוֹשׁ:
- ז. וַיְחִי-שֵׁת אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-אֵנוֹשׁ שִׁבְעַת שָׁנִים וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
- ח. וַיְהִי כָּל-יְמֵי שֵׁת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:
- ט. וַיְחִי אֵנוֹשׁ תִּשְׁעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-קֵיִן:
- י. וַיְחִי אֵנוֹשׁ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-קֵיִן חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
- יא. וַיְהִי כָּל-יְמֵי אֵנוֹשׁ חֲמִשָּׁה שָׁנִים וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:
- יב. וַיְחִי קֵיִן שִׁבְעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-מֶהֱלָאֵל:
- יג. וַיְחִי קֵיִן אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-מֶהֱלָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
- יד. וַיְהִי כָּל-יְמֵי קֵיִן עֶשֶׂר שָׁנִים וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:
- טו. וַיְחִי מֶהֱלָאֵל חֲמִשָּׁה שָׁנִים וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-יֵרֵד¹²:
- טז. וַיְחִי מֶהֱלָאֵל אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-יֵרֵד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
- יז. וַיְהִי כָּל-יְמֵי מֶהֱלָאֵל חֲמִשָּׁה וְתִשְׁעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:
- יח. וַיְחִי-יֵרֵד שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמָאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-חֲנוֹךְ¹³:
- יט. וַיְחִי-יֵרֵד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-חֲנוֹךְ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
- כ. וַיְהִי כָּל-יְמֵי-יֵרֵד שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:
- כא. וַיְחִי חֲנוֹךְ חֲמִשָּׁה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-מֶתוֹשֶׁלַח:
- כב. וַיִּתְּהֶלֶךְ חֲנוֹךְ אֶת-הָאֱלֹהִים עִם הָא-לוֹהִים (היה צדיק) אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-מֶתוֹשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
- כג. וַיְהִי כָּל-יְמֵי חֲנוֹךְ חֲמִשָּׁה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה:
- כד. וַיִּתְּהֶלֶךְ חֲנוֹךְ אֶת-הָאֱלֹהִים וְאֵינָנו אֵינָנו בְּעוֹלָם כִּי-לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים הַמִּית אוֹתוֹ א-לוֹהִים:
- ה' ראה שחנוך עלול להיות מושפע לרעה על ידי אנשי דורו הרשעים, ולכן המית אותו לפני זמנו, בעודו צדיק¹⁴.
- כה. וַיְחִי מֶתוֹשֶׁלַח¹⁵ שִׁבְעַת וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמָאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-לָמֶךְ¹⁶:
- כו. וַיְחִי מֶתוֹשֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-לָמֶךְ שְׁתַּיִם וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
- כז. וַיְהִי כָּל-יְמֵי מֶתוֹשֶׁלַח תִּשַׁע וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:
- כח. וַיְחִי-לָמֶךְ שְׁתַּיִם וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמָאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים¹⁷.

10. אפשר להסב את תשומת לב התלמידים להפרש העצום בין תוחלת החיים בימי אדם ושושלתו ובין זו שבימינו. חייו של אדם נמשכו

לאורך תקופה השווה לתקופת חייהם של עשרה אנשים בני דורנו הנפטרים בזקנה מופלגת!

11. בתורה המספר המונה הולך מן הקטן אל הגדול - מתחיל מן האחדות, עובר אל העשרות ומסיים במאות, בניגוד לשפתנו המדוברת - ההולכת מן הגדול אל הקטן. (לדוגמה: המספר 937 בלשון התורה - שבע ושלשים ותשע מאות ובלשוננו תשע מאות שלושים ושבע).

12. יָרֵד בסוף פסוק הופך לִיָּרֵד, ובהמשך: מֶתוֹשֶׁלַח הופך לְמֶתוֹשֶׁלַח, לָמֶךְ הופך לְלָמֶךְ, וכן על זה הדרך.

13. חנוך הוא השביעי לשושלת, ועליו דרשו חז"ל "כל השביעין חביבים" (מדרש רבה ויקרא, כט) - הוא מתהלך לפני ה' בצדקות.

14. כך מפרש רש"י. ורד"ק מביא דעה בחז"ל "כי חנוך ואליהו הכניסם הא-ל חיים בגן עדן בנפש ובשר" וכו' (בחנוך לא נאמר לשון מיתה).

15. מתושלח היה צדיק. עיינו רש"י פרק ז' פסוק ד', ד"ה "כי לימים עוד שבעה".

16. משני בניו של אדם יוצאת שושלת המובילה לבן הנקרא "למך". למך, משושלת קין, מוליד בנים המפתחים את העולם, אך הוא מתרברב ומשתמש בכוחו לטובתו. למך משושלת שת מוליד בן המתהלך עם ה', וממנו נבנה העולם.

מעניין לראות שעפ"י חז"ל אשתו של נח בן למך משושלת שת הייתה נעמה בת למך משושלת קין.

17. כאן שינה הכתוב מסגנונו עד כה ("ויולד את..."), ואמרו על כך חז"ל: "בן - שממנו נבנה העולם" (תנחומא). ולהרחבה עיינו בפירושו של רבנו בחיי על התורה.

כט. וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ נֹחַ [לְאֹמַר זֶה] הֵבֶן הַזֶּה יִנְחָמֵנוּ¹⁹ בְּזִכּוֹתָיו תִּהְיֶה לָנוּ מְנוּחָה וְנַחֲמָה כַּמְעַשְׂשָׁנוּ וּמַעֲצָבוֹן יִדְּיֵנוּ
 מעבודת הידיים הקשה שאנו עובדים (כדי להוציא לחם) מִן-הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה יְ-הוָה-נָּה-שֶׁה' קִלְלָה:
 ל. וַיְחִי-לָמָּךְ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-נֹחַ חֹמֶשׁ וְתִשְׁעִים שָׁנָה וַחֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
 לא. וַיְהִי כָל-יְמֵי-לָמָּךְ שִׁבְעָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְשִׁבְעָה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:

ג. מנגינת הכתוב

חנוך היה צדיק, אך התקשה לעמוד מול רשעותם הגדולה של בני דורו.
 מכאן נוכל ללמוד כמה חשוב להתקרב לצדיקים ולהתרחק מרשעים.
נח - בלידתו (או במהלך חייו) עלתה מעין זעקה להקלה מעבודת האדמה הקשה. ואכן, בזכותו של נח הייתה הקלה,
 לאחר שהמציא את המחרשה. מכאן נוכל ללמוד שה' נותן לאדם דעת להתמודד עם קשיים.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת

- נבקש מהתלמידים לסמן במדגש את שמות עשרת הדורות מאדם עד נח.
 אנו מציעים לנסות ללמוד את רשימת השמות בעל-פה. אפשר בצורה של משחק או לערוך מבצע "מי יצליח ללמוד"
 וכדומה (לשיקול דעת המורה).
- בצד שמאל:

נעזור לתלמידים להשלים את השמות ואת המספרים החסרים.

המחשות נוספות

חידות על עשרת הדורות:

- על שנות החיים:** מי חי הכי הרבה שנים? מי חי הכי פחות שנים? וכדומה.
על המשפחה: מי היה הבן של פלוני? מי היה הנכד שלו? מי היה אבא של פלוני? מי היה הסבא שלו? וכדומה.
על השמות: אילו מהשמות כבר ניתנו למישהו אחר? (חנוך, למך) אילו שמות הם בני שתי אותיות, שלוש אותיות וכן הלאה?

18. יש כאן שני טעמים על מילה אחת. למי שקורא בטעמים - יש לגנן את הגרשיים לפני התלישא.
 19. מלשון **מנוחה** ו**נחמה** - שתהיה לנו **מנוחה** מהעבודה הקשה שאנו עובדים באדמה (רש"י), ובזאת תהיה לנו גם **נחמה** מהצער שאנו מצטערים (רד"ק).
 רש"י מסביר שנה המציא את המחרשה והקל בכך את עבודת האדמה (עד אז היו עובדים רק בידים).
 רשב"ם ורד"ק מביאים ביאור נוסף, שהייתה זו לשון של תפילה ובקשה.
 (ביאור נוסף ברד"ק: למך היה נביא, וידע בנבואה שבימיו של בנו תהיה מנוחה ונחמה.)

עֲשֶׂה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ

פָּקֵד ד פִּסּוּקִים ה-לא

יחידה 36

ה וַיְחִי כָל-יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר-חִי תִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת:

ו וַיְחִי-לְחֹמֶשׁ שָׁנִים וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-אֵנֹשׁ:

ז וַיְחִי-לְחֹמֶשׁ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-אֵנֹשׁ שִׁבְעָה שָׁנִים וְשִׁמְנֵה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

ח וַיְחִי כָל-יְמֵי-שֵׁת שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:

ט וַיְחִי אֵנֹשׁ תִּשְׁעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-קִיֵּן:

י וַיְחִי אֵנֹשׁ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-קִיֵּן חֹמֶשׁ עָשָׂר שָׁנָה וְשִׁמְנֵה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

יא וַיְחִי כָל-יְמֵי אֵנֹשׁ חֹמֶשׁ שָׁנִים וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:

יב וַיְחִי קִיֵּן שִׁבְעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-מֶהֱלָאֵל:

יג וַיְחִי קִיֵּן אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-מֶהֱלָאֵל אַבְעִים שָׁנָה וְשִׁמְנֵה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

יד וַיְחִי כָל-יְמֵי קִיֵּן עֶשֶׂר שָׁנִים וְתִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:

טו וַיְחִי מֶהֱלָאֵל חֹמֶשׁ שָׁנִים וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-יֶרֶד:

טז וַיְחִי מֶהֱלָאֵל אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-יֶרֶד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשִׁמְנֵה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

יז וַיְחִי כָל-יְמֵי מֶהֱלָאֵל חֹמֶשׁ וְתִשַׁע שָׁנָה וְשִׁמְנֵה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:

יח וַיְחִי-יֶרֶד שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-חֲנֹךְ:

יט וַיְחִי-יֶרֶד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-חֲנֹךְ שִׁמְנֵה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

כ וַיְחִי חֲנֹךְ יְמֵי-שֵׁת וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-מֵתוֹשֶׁלַח:

כא וַיְחִי חֲנֹךְ חֹמֶשׁ אֶת-הָאֱלֹהִים וְאַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-מֵתוֹשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

כב וַיְחִי מֵתוֹשֶׁלַח חֹמֶשׁ חֹמֶשׁ וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-לָמָךְ:

כג וַיְחִי מֵתוֹשֶׁלַח חֹמֶשׁ חֹמֶשׁ וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-לָמָךְ:

כד וַיְחִי מֵתוֹשֶׁלַח חֹמֶשׁ חֹמֶשׁ וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-לָמָךְ:

כה וַיְחִי מֵתוֹשֶׁלַח חֹמֶשׁ חֹמֶשׁ וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-לָמָךְ:

כו וַיְחִי מֵתוֹשֶׁלַח חֹמֶשׁ חֹמֶשׁ וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-לָמָךְ:

כז וַיְחִי מֵתוֹשֶׁלַח חֹמֶשׁ חֹמֶשׁ וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת-לָמָךְ:

כח וַיְחִי לָמָךְ שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּן:

כט וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ נֹחַ [לְאֹמַר זֶה יִנְחָמֵנוּ כַּמְעַשְׂשָׁנוּ וּמַעֲצָבוֹן יִדְּיֵנוּ מִן-הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה יְ-הוָה-נָּה-שֶׁה']

ל וַיְחִי-לָמָךְ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת-נֹחַ חֹמֶשׁ וְתִשְׁעִים שָׁנָה וַחֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

לא וַיְהִי כָל-יְמֵי-לָמָךְ שִׁבְעָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְשִׁבְעָה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת:

סמונ במדגש את שמות עשרת הדורות מאדם עד נח.
 האם ותוכלו ללמוד אותם בעל-פה? בהצלחה!

חי _____ שנים

1. אָדָם **חֵוָה**

קין **הבל**

2. _____ חי 912 שנים

3. אֵנֹשׁ חי 905 שנים

4. קִיֵּן חי 910 שנים

5. מֶהֱלָאֵל חי 895 שנים

6. יֶרֶד חי 962 שנים

7. _____ חי _____ שנים

8. מֵתוֹשֶׁלַח חי 969 שנים

9. לָמָךְ חי 777 שנים

10. _____ חי 950 שנים

השלימו את השמות החסרים.
 השלימו את שנות החיים החסרות.

37. התנהגות בני דורו של נח (פרק ה' פסוק לב - פרק ו פסוק ד)

א. הקדמה

התורה מתארת לנו את המצב החברתי של דור המבול.

להוציא צדיקים בודדים, רוב בני דור המבול היו רשעים. התורה מתארת את בני השופטים ואת הענקים ("הנפילים") שהיו עושים כרצונם. הם היו לוקחים להם נשים מבלי לבקש רשות, קל וחומר שהיו לוקחים דברים אחרים בלי רשות, כדברי התורה בהמשך: "ותמלא הארץ חמס" (ו', י"א).

העולם נברא כדי שהאדם, שיש לו נשמה, ילך בדרך ה'. מכאן שאם בני אדם עושים ההיפך, אין טעם להשאיר אותם בעולם.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

לב. וַיְהִי²⁰ נַח בֶּן-חָמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה

וַיֻּלְדוּ נַח אֶת שֵׁם אֶת חָם וְאֶת יֶפֶת:

א. וַיְהִי כִי-הֵחֵל כְּאֲשֶׁר הִתְחִיל הָאָדָם לָרֹב לַהֲתַרְבוֹת עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יֻלְּדוּ נוֹלְדוּ לָהֶם:

ב. וַיֵּרְאוּ בְנֵי-הָאֱלֹהִים²¹ בְּנֵי הַשּׁוֹפְטִים²² אֶת-בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה שֶׁהֵן יְפוֹת

וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ אִפִּילוּ נָשִׁים שֶׁכָּבַר הִתְחַתְּנוּ, אִפִּילוּ נָשִׁים שֶׁלֹּא רָצוּ לִהְיוֹת עִמָּם וְכַדּוּמָה:

ג. וַיֹּאמֶר י-ה-ו-ה לֹא-יֵדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם לֹא תִתְקִיִּים רוּחִי בָאָדָם לְעוֹלָם (לֹא רָאוּ שֶׁתִּהְיֶה רוּחִי בִקְרָבוֹ - רַמְבַּ"ן)

בְּשִׁגְגָה הוּא בָשָׂר בְּגִלְל שֶׁאֵין רוּחָהּ שֶׁגַּם הוּא רַק בָּשָׂר (נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי תַאֲוֹת הַגּוֹף וְאֵינָנו מִתְנַהֵג עַל פִּי הַנִּשְׁמָה הַא-לוֹהִית שֶׁבּוֹ)

וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲמַתִּין לָהֶם זְמַן שֶׁל עוֹד 120 שָׁנָה בְּלִבָּד, עַל מִנַּת שִׁיחֻזְרוּ בְּתִשְׁבּוּבָה (וְאִם לֹא יִשְׁבּוּ, אֲגֻזֹּר שִׁיבּוּא עֲלֵיהֶם מִבּוֹל וּמִוֹתוֹ):

ד. הַנְּפִלִים²³ הָיוּ בָאָרֶץ בְּיָמֵי הָהֵם לִפְנֵי שֶׁה' קָצַב לָהֶם 120 שָׁנָה לַחֲזוֹר בְּתִשְׁבּוּבָה

וְגַם אַחֲרֵי-כֵן וְגַם אַחֲרֵי-הַ120 שָׁנָה (לְמִוֹת הָאֲזֹהָרָה - הֵם הַמְּשִׁיכִים בְּדַרְכָּם וְלֹא שֶׁבּוֹ בְּתִשְׁבּוּבָה)

אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים²⁴ אֶל-בָּנוֹת הָאָדָם

וַיֻּלְּדוּ לָהֶם (וַיֻּלְּדוּ לָהֶם בָּנִים גִּבּוֹרִים וְתַקִּיפִים הַדּוֹמִים לָהֶם)

הַמָּה הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר מַעֲוֹלָם אֲנִשֵּׁי הַשָּׁם הֵם הַגִּבּוֹרִים שֶׁשִּׁמְם הִתְפָּרַס בְּעוֹלָם:

20. בחלוקת הפרשות של המסורה מופיע פסוק זה כפתיחה לפרשה זו. משמעות הדבר היא שנח ובניו הנם חלק בלתי נפרד מדורם, והכתוב מתאר לנו את משפחת הצדיקים ופותח ביסודות הטוב שהיו קיימים באותו הדור, לפני שהוא מתאר את חטאי הדור.

21. ולא "ויחי" כפי שמופיע בדורות הקודמים (יש לשים לב שהתלמידים לא מתבלבלים).

22. שופטים נקראים גם "א-לוהים" (כמו בשמות כ"א, ו'). השופטים לא היו אנשים צדיקים ששפטו דין צדק, אלא אנשים חזקים בעלי השפעה, שעשו ושפטו וקבעו דברים ככל העולה על רוחם. גם בניהם - "בני האלוהים" הרשו לעצמם להציק ולפגוע ולגנוב כי "אבא שלי שופט, אז מותר לי..." (עינו רש"י ורמב"ן).

23. חוץ מבני האלוהים, היו גם ענקים שגנבו ועשו כרצונם.

ג. מנגינת הכתוב

- תפקידו של החזק הוא לעזור לחלש, וכשהחזק מנצל את החלש זו שחיתות מוסרית.
- אם רוצים משהו השייך למישהו אחר, יש לבקש רשות. בשום מקרה אין לקחת בלי רשות!
- חסדו של ה', שהוא מאריך אפו במשך 120 שנה מתוך רחמיו על האנושות.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת

- נבקש מהתלמידים להדביק מדבקה של ענק ליד המילה הנפילים.
- נבקש מהתלמידים לסמן את הכינויים שבהם מתארת התורה את אנשי דורו של נח.
- נבקש מהתלמידים לתאר את מעשי דור המבול, עפ"י מה שהתורה מלמדת אותנו.
- בצד שמאל:

פעילות העוסקת בבקשת רשות לפני שלוקחים דבר ששייך למישהו אחר.

ציור של ילד שרואה מספר דברים ורוצה אותם. אפשר לעורר בכיתה דיון בשאלות האם מותר לו לקחת את הדברים ולמה, וכן כיצד הדרך הנכונה לבקש. אחרי הדיון ידביקו התלמידים מדבקות מתאימות. אם הדביקו נכון - יקבלו את הכיתוב: **לבקש רשות**.

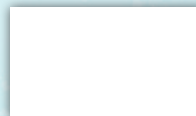
התנהגות בני דורו של נח

מפרק ה פסוק לב עד פרק ו פסוק ד

עמוד 37

לב ויהי-נח
בן-חמש מאות שנה
וילד נח
את-שם את-חם ואת-יפת:
א ויהי כי-החל האדם
לרב על-פני האדמה
ובנות ילדו להם:
ב ויראו בני האלהים את-בנות האדם
כי טבת הנה
ויקחו להם נשים
מכל אשר בחרו:
ג ויאמר י-ה-ו-ה
לא-ידון רוחי באדם לעלם
בשר הוא בשר
והיו ימיו מאה ועשרים שנה:
ד הנפלים היו בארץ בימים ההם
וגם אחרי-כן
אשר יבאו בני האלהים אל-בנות האדם
וילדו להם
המה הגברים אשר מעולם אנשי השם:

מדף המדבקות:
הדביקו תמונה של
נפיל [ענק] ליד השורה
שבה מופיעה המילה
"נפילים".

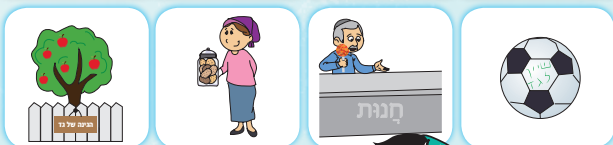
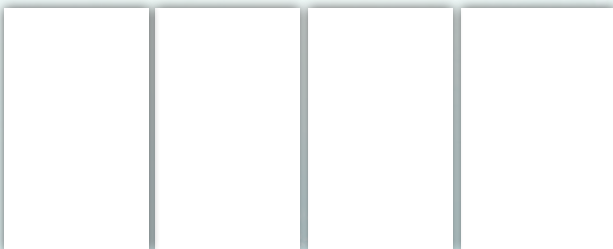
בדור המבול אנשים לקחו דברים שלא שלהם בלי רשות [אפילו נשים] - "מכל אשר בחרו".
מהי הדרך הנכונה להתנהג כאשר אנחנו רוצים משהו שלא שייך לנו?

דן (הילד שבאיור) רוצה את הדברים המופיעים באיורים.

1. האם מותר לו לקחת אותם?
2. מדוע?
3. א. מה עליו לעשות אם בכל זאת הוא רוצה את הדבר שהוא רואה?
ב. הדביקו מדף המדבקות את המדבקה המתארת מה עליו לעשות.

שימו לב! בכל מדבקה ישנן שתי אותיות (אחת בראש המדבקה ואחת בתחתיתה).
אם הדבקתם את המדבקות במקומות הנכונים, תקבלו שתי מילים הקשורות לנושא.

מהן המילים? _____

יחידה 38. ה' מחליט להעניש את אנשי הדור ולהציל רק את הצדיקים (פרק ו', פסוקים ה-ח)

א. הקדמה

אחרי 120 שנה, שבהן ניתנה לדור המבול הזדמנות לחזור בתשובה, התברר שלא די שלא שבו בתשובה, אלא שהוסיפו לחטוא חטאים רבים וחמורים נוספים, עד שכל רצונם ומחשבותיהם היו רק לדברים רעים. בשלב זה החליט הקב"ה שאין ברירה אלא למחות את דור המבול. הרי כל מטרת בריאת העולם הייתה כדי שיהיה בעולם טוב וחסד, ואם בני האדם עושים את ההיפך - מה הטעם להשאיר אותם בעולם?!

← מלשון התורה עולה שהקב"ה כביכול התחרט על בריאת האדם ו"התעצב אל לבו" בגלל חטאי האדם. חשוב מאוד להדגיש שהתורה מדברת בלשון בני אדם. כלומר, אם הדובר היה בן אדם כך הוא היה חושב, מרגיש ומתבטא. אבל ה' יודע הכול מראש וידע שעתידים בני האדם לחטוא וידע שהוא עתיד להביא מבול, ואף על פי כן ברא את העולם, ואין אנו יודעים את חשבונותיו של הקב"ה. ועם זאת, גם בעינינו הקטנות אנחנו יכולים לראות את הטובה הגדולה שיצאה מדור המבול - הצדיק הגדול, נח! בשבילו היה כנראה שווה הכול, כדברי רש"י בשם חז"ל: "...כך מעשה הקב"ה, אע"פ שגלוי לפניו שסופן לחטוא ולאבדן, לא נמנע מלבראן, בשביל הצדיקים העתידים לעמוד מהם" (רש"י על פסוק ו', ד"ה "ויתעצב אל לבו").

וכך אכן מסתיימת פרשת בראשית, בפסוק: "ונח מצא חן בעיני ה'".

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

ה. וַיֵּרָא יְ-הוָה-יָהּ (כעבור 120 שנה שקצב להם לחזור בתשובה ולא שבו)

כִּי רְבַה רַעַת הָאָדָם²⁴ בָּאָרֶץ שֶׁהַמַּעֲשִׂים הָרָעִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם רַבִּים

וְכָל-יֵצֶר מַחֲשַׁבֶּת לְבָבוֹ כָּל רָצוֹנוֹ, חֲשָׁקוֹ וּמַחֲשָׁבוֹת לְבוֹ שֶׁל הָאָדָם

רַק רַע כָּל-הַיּוֹם רַק לַעֲשׂוֹת רַע כָּל הַיּוֹם:

ו. וַיִּנָּחֵם יְ-הוָה-יָהּ ה' התחרט (כפי שהסברנו לעיל, בהקדמה)

כִּי-עָשָׂה שֶׁהוּא בָּרָא אֶת-הָאָדָם בָּאָרֶץ

וַיִּתְּעַצֵּב אֵל-לְבָבוֹ עַל מַצְבֵּם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם (שוב, כך אומרים בלשון בני אדם):

ז. וַיֹּאמֶר יְ-הוָה-יָהּ אֲמַחֶה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בָּרָאתִי

מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה

מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁמִּיד אֶת הָאֲנוּשׁוֹת וְאֶת כָּל בְּעִלֵּי הַחַיִּים²⁵

כִּי נִחַמְתִּי כִּי אֲנִי מִתְחַרֵּט כִּי עָשִׂיתִם שֶׁבִּרְאִיתִי אוֹתָם:

ח. וַיִּנָּח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְ-הוָה-יָהּ בגלל צדקותו ומעשיו הטובים:

²⁴ הרע המופיע בפסוק זה הנו רע מוחלט - רבה רעת האדם (המילים בפסוק מתארות מוחלטות: "כל מחשבות", "רק רע כל היום"). למרות זאת, ה' הוא ארך אפיים, וכל עוד קיימת אפשרות לתיקון, ה' ממתיק לבני האדם שישובו בתשובה. כאשר נראה שזה חסר סיכוי - ה' נאלץ למחות הכול.

²⁵ מדוע להשמיד את בעלי החיים? ניתן להסביר שבעלי החיים נבראו בשביל האדם. לכן, אם אין אדם - ממילא אין גם משמעות לקיומם של בעלי החיים.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת

- בתחתית העמוד ישנן מספר שאלות שנועדו לעורר שיחה וגם חזרה על הנושא.
 - נבקש מהתלמידים לסמן את המילים המתייחסות לנח. המטרה היא להדגיש את מה שבכל זאת היה טוב באותו דור.
 - בצד שמאל:
- פעילות הממחישה את העובדה שהרשעה - סופה להתפורר ולהיעלם. לעומת זאת, הצדיקים הם אלה המחיים את העולם, נותנים משמעות לקיומו, ובזכותם העולם ממשיך להתקיים.

המחשות נוספות:

אפשר לפתח שיחה על הקושי העצום להמשיך ולחיות כצדיק בתוך חברה של רשעים.

ה' מְחַלֵּט לְהַעֲנִיֵּשׁ אֶת אָנְשֵׁי הַדּוֹר וּלְהַצִּיל רַק אֶת הַצְּדִיקִים

פָּרָק ו' פְּסוּקִים ה-ח

יחידה 38

ה' וַיֵּרָא י-ה-ו-ה

כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ
וְכָל-יֹצֵר מַחֲשַׁבֶּת לִבּוֹ
רַק רַע כָּל-הַיּוֹם:

ו וַיִּנָּחֵם י-ה-ו-ה

כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בָּאָרֶץ
וַיִּתְּעַצֵּב אֵל- לִבּוֹ:

ז וַיֹּאמֶר י-ה-ו-ה אֶמְחָה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בָּרָאתִי

מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה
עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם
כִּי נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתִם:

ח וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי י-ה-ו-ה:

- באילו מילים מתארת התורה את גודל החטאים של הדור?
- מהו העונש שה' החליט לתת להם?
- מי מצא חן בעיני ה' מדוע?
- סמנו את המילים המתייחסות לנח.

- לפנינו העולם היפה שברא ה'. צבעו אותו.
[ניתן להיעזר בציור שביחידה מספר 3]
- מה גור ה' על האנשים הרשעים שבדור?
- מי הוא האדם שנבחר להמשיך את האנושות? מדוע דווקא הוא?
צבעו אותו בצבעים טובים ושמחים.

